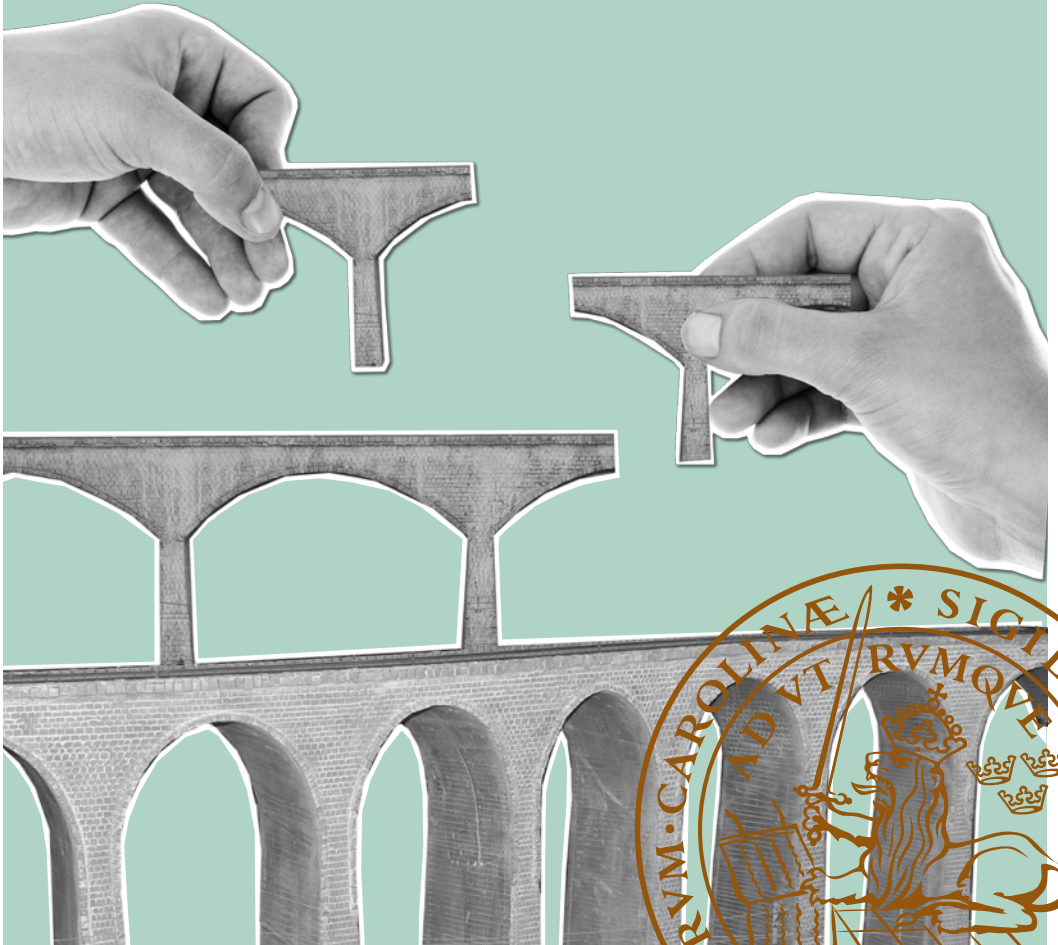

Att utveckla ett strukturerat samverkansarbete

Diskussionsunderlag och orientering

SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN | LUNDS UNIVERSITET

Innehåll

Förord.....	5
Varför denna skrift?	6
Hur kan den här skriften användas?	6
Vad är samverkan – egentligen?	7
Målet – varför ska vi samverka?	8
Former för samverkan – hur vill vi samverka?	9
Vilka är våra viktigaste samverkanspartner?	10
Målkonflikter och akademisk integritet	11
Avtal och överenskommelser.....	12
Samverkan – ett spänningsfält <i>inom</i> akademien?	13
Att stärka och värdera samverkan.....	14
Stödfunktioner inom Lunds universitet – här kan du få stöd och hjälp i frågor som rör samverkan.....	18
Lästips till dig som vill veta mer om samverkan	19

Förord

Samverkan med det omgivande samhället har länge varit en självklar del av arbetet på svenska universitet och högskolor. Samtidigt finns det idag ökade förväntningar på vår samverkan. De ökade förväntningarna märks inte minst i en successiv förändring av högskolelagen under årens lopp. Även externa finansiärer ställer ökade krav på att forskning inte bara ska spridas till, utan också genomföras i samarbete med det omgivande samhället. Interna styrdokument såsom Lunds universitets strategiska plan ger också uttryck för höga samverkansambitioner och att vi ska bidra till samhällets utmaningar.

De ökade förväntningarna möts av olika reaktioner och väcker ibland frågor om forskningens och utbildningens roll i samhället. Samverkan ses ofta som något som berikar och utvecklar vår verksamhet, men kan också ses som en extra pålaga och ett hot mot den akademiska friheten. Det är bra att samverkan problematiseras och ifrågasätts – det bidrar till att vi ägnar oss åt samverkan som verkligen skapar ett mervärde. Samtidigt är samverkan en del av vårt uppdrag som vi inte kan välja bort, däremot kan vi välja hur vi vill arbeta och förhålla oss till den.

Samverkan inom Samhällsvetenskapliga fakulteten har mestadels varit en decentraliserad verksamhet som främst drivits av enskilda forskare och lärare. Det betyder att det ofta saknas en tydlig, gemensam idé om vad vi vill uppnå med samverkan och ett strukturerat sätt att arbeta med den. Förhoppningen är att den här skriften ska ge en viss orientering inom samverkansuppdraget, men framför allt stimulera till gemensamma diskussioner om hur vi kan se på och utveckla vår samverkan med omvärlden.

Christofer Edling, dekan

Charlotte Simonsson, koordinatör innovation och samverkan

VARFÖR DENNA SKRIFT?

Den här skriften har sitt ursprung i en fråga från en av fakultetens institutioner som upplevde ett behov av vägledning i arbetet med att utveckla sin samverkan. Det visade sig att fler institutioner var intresserade och det tillsattes en arbetsgrupp bestående av fakultetens koordinator för innovation och samverkan och av personer med ledningsansvar för samverkan på fyra olika institutioner. Arbetsgruppen inventerade aktuella idéer och pågående initiativ rörande samverkan inom universitets- och högskolevärlden och identifierade de olika teman för diskussion som tas upp i denna skrift. Arbetsgruppen har diskuterat olika versioner av texten och bidragit med värdefulla inspel. Skriften har också utgått från en kartläggning av fakultetens samverkan med omvärlden, som genomfördes under läsåret 19/20¹. Kartläggningen baserades på intervjuer med prefekter, forskare och lärare inom fakultetens samtliga institutioner och gav en rad insikter kring hur vi ser på värdet av samverkan, hur och med vilka vi samverkar, och hur vi organiserar vårt samverkansarbete.

Kartläggningen visade att institutionernas samverkan i stor utsträckning är knuten till specifika forskare, lärare, forskningsprojekt och kurser inom utbildningen, snarare än institutionen eller fakulteten i sin helhet. Det finns förstås variationer mellan olika institutioner, men det dominerande mönstret är att samverkan är en långt decentraliserad verksamhet som i stor utsträckning drivs av enskilda individer. Detta har flera fördelar – inte minst ger det förutsättningar för en nära samverkan med fokus på konkreta aktiviteter. Nackdelarna är att samverkan blir till en ganska sårbar verksamhet och det finns en risk att institutionen går miste om intressanta möjligheter då samverkan är så tätt knuten till enskilda lärare och forskare. Det blir också svårt att få en överblick över den samverkan som sker och det kan vara oklart om något behöver utvecklas eller förbättras. Bristen på överblick kan dessutom göra det svårare att synliggöra den samverkan som faktiskt sker och som kan användas som goda exempel.

HUR KAN DEN HÄR SKRIFTEN ANVÄNDAS?

Syftet med skriften är att ge inspiration och vägledning till institutioner – men kanske också en del forskargrupper och lärarlag – som vill arbeta mer strukturerat och systematiskt med samverkan i olika former. Avsikten är inte att leverera färdiga, enkla svar, utan att ge ett underlag för diskussioner som kan skapa ökad samsyn och idéer.

Dokumentet rymmer flera olika teman och frågeställningar, och alla har säkert inte lika stor relevans för alla institutioner och grupper. Välj de teman som ni tycker är mest relevanta! Det kan också bli en bättre diskussion om man portionerar ut olika teman över flera möten istället för att täcka in alltför mycket på en gång.

1. Simonsson, C. & Hahn, C. (2020). Samhällsvetenskapliga fakultetens samverkan med omvärlden. Kartläggning och analys. Lund: Lunds universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten.

VAD ÄR SAMVERKAN – EGENTLIGEN?

Samverkan är minst sagt ett mångtydigt begrepp som har kommit att ges olika betydelser i olika sammanhang och över tid. Tidigare beskrevs samverkan som en mer eller mindre envägsorienterad uppgift där universitetet skulle engagera sig i folkbildning samt informera och sprida sina kunskaper till det omgivande samhället. Samverkan har också kopplats till nyttiggörande – och då ofta i termer av kommersialisering och forskning som tillväxtmotor. Nyttiggörande kan dock tolkas i mycket bredare bemärkelse och i högskolelagen står det att forskningen ska bidra till en hållbar utveckling i samhället. Under senare år har nyttiggörande alltmer kommit att förknippas med forskningens genomslag i samhället (*impact*). En samtidig trend är att samverkan i allt större grad beskrivs som en dubbelriktad process som involverar samproduktion och *ömsesidig nytta*. I högskolelagens formulering av samverkansuppgiften nämns också ett flertal olika begrepp – vi ska samverka, informera och skapa nytta.

I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.²

Ibland likställs samverkan också med den tredje uppgiften, en term som inte heller har en tydlig innebörd. Den tredje uppgiften tycks dock främst associeras med att universitetet ska sprida och förmedla kunskaper till samhället. En del menar att den tredje uppgiften speglar ett daterat synsätt och att samverkan inte bör ses som en separat uppgift, utan istället som en integrerad del i forskning och utbildning.³ Det är också värt att notera att termen "tredje uppgiften" inte längre finns med i lagtexten.

I denna skrift definierar vi samverkan så här:
Samverkan handlar om kontakter och aktiviteter som innebär att relationer byggs och kunskaper sprids, utbyts eller gemensamt skapas mellan universitetet och aktörer i det omgivande samhället.

2. SFS 1992:1434. Högskolelag 1 kap 2 §.
3. Bjursell, C., Dobers, P. & Ramsten, A-C (2016). *Samverkanskicklighet – för personlig och organisatorisk utveckling*. Lund: Studentlitteratur; Perez Vico, E., Hellström, T., Fernqvist, N. Hellsmark, H. & Molnar, S. (2014). *Universitets och högskolors samverkansmönster och dess effekter* (Vinnova Analys VA, 2014:09). Stockholm: Vinnova.

Samarbete mellan olika fakulteter inom universitetet eller mellan Lunds universitet och andra lärosäten behandlas inte i det här dokumentet.

Ovanstående definition är ett sätt att definiera samverkan, och syftar här främst till att klargöra utgångspunkten för den här skriften. Inom er institution eller grupp kanske det finns andra idéer kring begreppet samverkan.

Att diskutera:

- Vilka spontana associationer ger ordet samverkan?
- Hur skulle vi vilja definiera samverkan i vår grupp/på vår institution? Hur relaterar den definitionen till lagtexten (se ovan)?

MÅLET – VARFÖR SKA VI SAMVERKA?

Samverkan ses som ett medel för att uppnå två huvudmål.

Det ena målet handlar om att i vid mening bidra till samhällets utveckling. Det är ett uppdrag som länge har funnits med i lagtexter om högskolornas uppdrag. Denna ambition kommer även till uttryck i våra egna strategidokument. I Lunds universitets strategiska plan för 2017–2026 kan vi till exempel läsa att vi som lärosäte ska ta ett stort samhällsansvar och möta de globala utmaningarna. Samverkan med omvärlden beskrivs i strategin som viktigt för att kunna bidra till lösningar av samhällsutmaningarna. Den strategiska planen lyfter dessutom fram att universitet ska vara en inflytelserik röst i såväl vetenskapsområdet som samhällsdebatten och kulturlivet.

Det andra målet med samverkan handlar om ett kunskaps- och resursflöde *in* till lärosätet. Samverkan kan med andra ord vara ett medel för att nå ökad kvalitet i forskning och utbildning. Genom samverkan med aktörer och organisationer i det omgivande samhället kan vi få del av kontakter och kunskaper som bidrar till att vår forskning och utbildning ökar i relevans, originalitet och aktualitet. Samverkan med externa aktörer kan också generera finansiella resurser som gör det möjligt att förverkliga vissa idéer och aktiviteter.

Målen med samverkan kan alltså vara flera. Här är några som kanske kan ge inspiration till konkreta målformuleringar:

- skapa ett utökat kontaktnät och få fler "ambassadörer" för institutionens utbildningar
- öka utbildningens relevans och attraktivitet
- skapa utökade möjligheter till forskningsfinansiering
- öka tillgången till intressant empiri
- skapa ekonomisk riskspridning (till exempel genom uppdragsutbildning och uppdragsforskning)
- skapa och påvisa hur vår forskning når genomslag i samhället (*impact*)
- vara efterfrågade som experter inom våra forskningsområden
- bidra till arbetsvariation och kompetensutveckling för medarbetarna.

I olika situationer eller faser av en verksamhets utveckling kan olika samverkansmål ha olika stor betydelse. Målen kan också behöva formuleras annorlunda för att vara meningsfulla i er verksamhet. Det kan till exempel vara mer relevant att koppla målen till specifika aktörer såsom alumner, media eller vissa organisationer. Men oavsett hur målen formuleras kan de bidra till att ge riktning och underlätta en prioritering bland olika idéer och förfrågningar. Det gör det lättare att besluta vilka förfrågningar ni ska tacka ja eller nej till, men också att identifiera vilka kontakter och aktiviteter ni själva vill ta initiativ till.

Att diskutera:

- På vilket sätt kan samverkan med omvärlden bidra till att utveckla och berika vår verksamhet?
- Vad finns det för frågor eller problem som vi inte kan lösa på egen hand och där samverkan ger ett tydligt mervärde?
- Vilka är de tre allra viktigaste
- samverkansmålen för vår institution/grupp under de närmaste tre åren?
- Hur skulle samverkansmål kopplat till utbildning respektive forskning kunna formuleras?
- Finns det några exempel där vi involverat oss i samverkan utan att det har bidragit till vår verksamhet? Vad kan vi dra för lärdomar av det?

FORMER FÖR SAMVERKAN – HUR VILL VI SAMVERKA?

Med utgångspunkt i en bred definition av samverkan kan den ta sig en rad olika uttryck. I matrisen på nästa sida beskrivs olika kategorier av samverkan samt konkreta exempel kopplat till dessa⁴:

4. Liknande matriser har presenterats av Perez Vico, E., Hellström, T., Fernqvist, N., Hellsmark, H. & Molnar, S. (2014). *Universitets och högskolors samverkansmönster och dess effekter* (Vinnova Analys VA, 2014:09). Stockholm: Vinnova; samt Perez Vico, E. (2018). En översikt av forskningen om samverkansformer och deras effekter. I M. Berg, V. Fors, & R. Willim (red.), *Samverkansformer: Nya vägar för humaniora och samhällsvetenskap* (s. 29-50). Lund: Studentlitteratur.

KATEGORIER AV SAMVERKANSAKTIVITETER	EXEMPEL
Forskningsamverkan	Uppdragsforskning Gemensamma forskningsansökningar Konsortium för forskningsamarbete Industri-/kommundoktorander Adjungeringar, kombinationstjänster Sampubliceringar Samverkansråd/referensgrupper med praktiker knutna till forskning
Utbildningsamverkan	Uppdragsutbildning Praktiker bjuds in som gästföreläsare, mentorer osv. Praktik Examensarbeten i samverkan med externa aktörer Adjungeringar, kombinationstjänster Samverkansråd/referensgrupper med praktiker knutna till utbildningsfrågor
Innovationer	Utveckling och spridning av (sociala) innovationer Företagsetableringar, licensieringar
Kunskapsförmedling och rådgivning	Deltagande i publika event Expertmedverkan i media Populärvetenskapliga texter Nätverkande (t ex genom att delta i konferenser för praktiker) Remissyttrande, externa förtroendeuppdrag

Den nämnda kartläggningen av fakultetens samverkan med omvärlden visade att det finns en stor variation och bredd av olika samverkansformer. Intervjuerna pekade på att institutionerna är allra starkast när det gäller utbildningsamverkan och deltagande i medier och publika event (det vill säga den andra och fjärde kategorin i ovan matris). Uppdragsutbildning är något som en del institutioner arbetar eller har arbetat med i viss utsträckning, men som flera vill göra mer av. Forskningsamverkan tycks också vara ganska vanligt, framför allt vad gäller kommun- och industridoktorander, uppdragsforskning och referensgrupper kopplade till olika forskningsprojekt. Nära, ömsesidig forskningsamverkan förekommer, men verkar ske mindre sällan. Innovationer är det vi arbetar minst med – åtminstone om vi ser till innovationer i meningen företagsetableringar eller licensieringar i syfte att kommersialisera och "skala upp" spridning av forskningsbaserad kunskap. Det är viktigt att komma ihåg att intervjuerna visade på vissa mönster, men gav inga exakta svar kring hur vanliga olika samverkansformer faktiskt är.

Att diskutera:

- Vilken typ av samverkan arbetar vi på vår institution eller i vår grupp redan mycket med?
- Vad vill vi göra mer eller mindre av i framtiden?
- Vad finns det för goda exempel på samverkan – inom såväl forskning som utbildning – där vi kan lära av varandra?

VILKA ÄR VÅRA VIKTIGASTE SAMVERKANSPARTNER?

Vår samverkan tycks ganska ofta baseras på att vi svarar på förfrågningar från det omgivande samhället. Självklart är det viktigt och en del av vårt uppdrag, men samtidigt kanske vi också skulle kunna agera mer proaktivt och fundera på vilken typ av organisationer som är mest intressanta om vi vill uppnå våra mål med samverkan.

Kartläggningen av fakultetens samverkan visade tydligt att vi främst samverkar med organisationer inom offentlig sektor, inte minst kommuner. För en del institutioner är också aktörer och organisationer inom civilsamhället viktiga samverkanspartner. Samverkan med privata företag förekommer, men tycks inte vara lika vanligt. Det kanske ter sig naturligt och det finns säkert många goda skäl till att det har blivit så. Samtidigt kan det vara relevant att väcka frågan om vi inte går miste om något när vi inte samverkar mer med organisationer inom den privata sektorn – exempelvis möjligheter till intressant empiri, forskningsfinansiering, forskningsgenomslag och kunskapsutbyte. Frågan är kanske särskilt relevant i en tid då socialt företagande blivit allt vanligare och då privata företag allt oftare uttrycker ambitioner om socialt ansvarstagande.

Det finns institutioner som har valt att skriva avtal med organisationer där det finns ett institutionsgemensamt och långsiktigt samverkansintresse. Det rör sig ofta om ett övergripande avtal, en avsiktsförklaring, som uttrycker en gemensam vilja till samarbete. Med ett sådant avtal kan man etablera en grundläggande samsyn och startsträckan blir kortare då man vill göra något mera konkret. När man väl bestämmer sig för att göra ett projekt eller något annat tillsammans, bör det skrivas specifika avtal kopplat till det. Ett sådant avtal kan ha många olika former, till exempel avtal om uppdragsforskning eller uppdragsutbildning (se mer om avtal nedan).

Att diskutera:

- Vilka organisationer eller aktörer skulle kunna bidra med nya perspektiv och vara särskilt intressanta för oss att samverka med?
- Finns det några organisationer eller aktörer som vi inte skulle vilja samverka med? Av vilka skäl?
- Finns det någon organisation där åsikterna skulle kunna gå isär vad gäller lämplighet som samverkanspartner?
- Finns det någon organisation som flera personer eller grupper samverkar med och som det skulle vara intressant för institutionen att skriva ett gemensamt ramavtal med?

MÅLKONFLIKTER OCH AKADEMISK INTEGRITET

Samverkan innebär att människor från verksamheter med olika yrkesjargong, uppdrag, mål och logiker ska arbeta tillsammans. Självklart kan det då uppstå en rad olika svårigheter och målkonflikter. En sådan kan handla om hur vi ser på tid. Inom universitetsvärlden arbetar vi ofta i långa tidscykler och har svårt att ställa om

vår verksamhet med kort varsel. Vi behöver ofta ett halvår för att planera om vår verksamhet, men externa samarbetspartner vill gärna sätta igång saker omedelbart eller åtminstone inom ett par månader. En annan möjlig källa till friktion handlar om öppenhet och spridning av resultat. Medan vår roll är att se till att så många som möjligt kan ta del av och använda vår forskning, kan företag och andra organisationer ha skäl till att vilja begränsa spridningen av den kunskap som genererats i samverkan.

Den här typen av målkonflikter väcker frågor om universitets uppdrag och värdegrund. I den strategiska planen för Lunds universitet lyfts autonomi och akademisk frihet fram som grund för stabil samverkan. Enligt värdegrunden ska vi ”stå fria från påtryckningar från omvärlden och försvara utbildningens och forskningens frihet, integritet och kvalitet”. Exempel på andra värderingar som ingår i värdegrunden är ”kritiskt och reflekterande perspektiv, saklighet och opartiskhet”. De här värderingarna kan fungera som övergripande principer för samverkan, men kan också tjäna som en vägledning för när vi ska välja bort att samverka. De krav som gäller god forskningssed och etik måste förstås gälla även då vi samverkar med externa aktörer inom ramen för forskning och utbildning. Mer konkret kan det till exempel handla om att överväga vilka vi vill eller vi inte kan samverka med, hur resultaten kan och får utnyttjas, hur vi kan förhålla oss kritiskt till men ändå möta externa parter med respekt och förståelse.

Att diskutera:

- Är det någon som har erfarenheter av målkonflikter kopplat till samverkan med aktörer utanför akademien? Gick de att lösa, hur i så fall?
- Hur kan vi balansera mellan å ena sidan ett kritiskt och reflekterande förhållningssätt och å andra sidan en nära samverkan som mynnar ut i praktiskt användbar kunskap? Vad krävs för att bibehålla en akademisk integritet?
- Har akademien respektive omvärlden olika bilder av samhällsnyttig forskning? Hur kan vi i så fall bli bättre på att förklara vår roll och vår syn?

AVTAL OCH ÖVERENSKOMMELSER

Samverkan fungerar oftast bättre om eventuella målkonflikter kommer upp till ytan och diskuteras innan själva arbetet inleds. I ett europeiskt forskningsprojekt⁵ om samverkan mellan akademien och omvärlden kom man fram till att olika ”yrkesspråk” kan vara ett hinder. Till synes enkla ord som resultat, lösning, modell och verktyg kan

5. Stier, J. & Dobers, P. (2017). *Quadruple Helix Co-creation in SSH-Experiences, Considerations, Lessons Learned*. Accomplish. Hämtad från: https://3db107a1-4dca-4f9e-9ea7-b7db9e04fa9e.filesusr.com/ugd/35d470_c5d9991a014944869436acca08120fab.pdf?index=true

betyda helt olika saker inom och utanför akademien. Samma studie visade också att när samverkan går fel bottnar det ofta i att involverade parter inte har diskuterat och kommit överens om projektets utgångspunkt, förväntat utfall, roller och ansvarsfördelning. Ännu mer konkret kan det behöva göras upp en gemensam tidsplan, diskuteras hur beslut ska fattas, hur resultat ska presenteras och hur man ska mötas och hålla kontakten. En del företag och organisationer har tidigare erfarenhet av samarbete med universitetet, men många har inte det och vet ganska lite om hur ett universitet fungerar och hur forskning går till (precis som vi ibland är okunniga om andra verksamheters uppdrag och premisser).

Det kan därför vara bra att formulera någon form av skriftligt avtal eller överenskommelse, vilket är särskilt viktigt när samverkan är omfattande eller involverar stora belopp. I ett avtal kan man också reglera under vilka förutsättningar ett samarbete kan avbrytas. Avdelningen Juridik har ställt samman en lathund för avtalshantering⁶. Lathunden listar de vanligaste avtalsbestämmelserna och beskriver universitetets inställning i olika sakfrågor. En viktig princip gällande publicering som slås fast i lathunden är följande:

- Forskningens frihet kräver att forskningsresultat ska kunna publiceras fritt. Universitetsanställda ska alltid ha möjlighet att publicera sina forskningsresultat, oavsett om resultaten uppkommit i en samverkanssituation.

Juridiska enheten har tagit fram ett antal mallavtal som kan vara relevanta vid samverkan med organisationer utanför akademien⁷:

- Avtal om forskningssamarbete
- Uppdragsforskningsavtal
- Uppdragsutbildningsavtal (det är alltid LUCE som är kontraktspart från universitets sida då avtal tecknas om uppdragsutbildning)
- Sekretessavtal
- Industridoktorandavtal
- Avsiktsförklaring (letter of intent, memorandum of understanding)

6. https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/lathund_for_avtalsgenomgang_-_2019-10-09.pdf

7. Mallavtalen finns på LU:s hemsida: <https://www.medarbetarwebben.lu.se/stod-och-verktyg/juridik-dokument-och-arendehantering/juridik/avtalsratt>

SAMVERKAN – ETT SPÄNNINGSFÄLT INOM AKADEMIN?

De två ovanstående avsnitten har handlat om konflikter som kan uppstå i gränssnittet mellan akademien och omvärlden, men samverkan kan också generera spänningar och oenighet inom akademien. Medan trycket på samverkan ökar är långt ifrån alla eniga om att samverkan är en väg till bättre forskning och utbildning. I antologin *Kampen om kunskap* lyfter redaktörerna⁸ fram att debatten om samverkan ofta präglas av två polariserande stereotyper av rollen som forskare. Den ena är bilden av forskaren som en saluförare på ett marknadstorg – forskaren är, eller bör vara, utåtriktad och mingla runt på torget så att hen kan följa med i aktuella trender och formulera forskningsfrågor som adresserar det som omvärlden finner intressant. Den andra stereotypen baseras på bilden av forskaren som isolerad i ett elfenbenstorn – forskaren sysslar med vetenskaplig kunskapsproduktion och gör det bäst utan att människor utanför akademien blandar sig i det arbetet.

Debatten präglas å ena sidan av argument om att vi inte får sätta oss i ett elfenbenstorn eftersom det banar vägen för en elitistisk, samhällsfrånvärd akademi där vi främst samtalar med och skriver för varandra. Det motsatta lägret utgår från bilden av marknadstorget och ser risker med att forskaren förvandlas till en sorts konsult och att den akademiska kunskapsproduktionen riskerar att förlora sin vetenskapliga prägel.

Den här debatten handlar egentligen inte bara om samverkan i sig, utan är relaterad till en rad viktiga frågor om akademins roll i samhället, vad vetenskaplig kunskap är och hur den skapas. Jonsson⁹, en av författarna i antologin *Kampen om kunskap*, menar att samverkan utgör ett spänningsfält och att det är viktigt att diskutera varför åsikterna går isär. Polariserande stereotyper är sällan en bra utgångspunkt om vi vill nå konstruktiva samtal, men samtidigt utgör de en sorts extrema bilder där olika perspektiv blir tydliga.

Att diskutera:

- Känns bilderna av forskaren på ett marknadstorg kontra i ett elfenbenstorn igen?
- Hur kan vi undvika att fastna i den typen av polariserande stereotyper och istället nå fram till ett mer konstruktivt samtal?
- Vilken syn på forskarens och forskningens roll dominerar i vår miljö? Har den förändrats över tid?

-
8. Brechensbauer, A., Grafström, M., Jonsson, A. & Klintman, M. (2019). Kunskap mellan elfenbenstorg och marknadstorg. I A. Brechensbauer, M. Grafström, A. Jonsson & M. Klintman (red). *Kampen om kunskap. Akademi och praktik* (s. 11-18). Stockholm: Santérus förlag.
 9. Jonsson, A. (2019). Samverkansjakten. I A. Brechensbauer, M. Grafström, A. Jonsson & M. Klintman (red). *Kampen om kunskap. Akademi och praktik* (s. 41-52). Stockholm: Santérus förlag.

ATT STÄRKA OCH VÄRDERA SAMVERKAN

Inom universitetsvärlden finns det rutiner och principer för hur vi ska värdera och resurssätta utbildning och forskning. Samverkan i dess olika former är däremot sällan tydligt resurssatt och det finns därmed en stor risk att den nedprioriteras. I kartläggningen av fakultetens samverkan med det omgivande samhället framkom det också att brist på resurser i form av tid och pengar ses som ett stort hinder för utveckling av samverkan.

Ser vi samverkan som en integrerad del i forskning och utbildning har vi möjlighet att prioritera och resurssätta inom de ramarna. Exempelvis kan det i en kursbudget vara möjligt att avsätta vissa resurser till att bjuda in gästföreläsare från yrkeslivet och att tilldela timmar till lärare som ansvarar för att gästföreläsningen integreras i kursen. Inom ramen för ett forskningsprojekt kan det också finnas möjligheter att avsätta tid och resurser till att samverka med externa aktörer. Men det är ofta svårare att hitta tid och resurser till att arbeta med utveckling av samverkan och att skapa nya kontakter och nätverk. Det kan också vara svårt att hitta tid till samverkan kopplat till externa förfrågningar om att hålla föreläsningar, leda workshops, delta i paneldiskussioner, medverka i media eller agera som en expert och rådgivare i olika sammanhang. Intervjuer med fakultetens forskare och lärare visar dessutom att det kan upplevas som ganska oklart om man som universitetsanställd bör göra denna typ av uppdrag inom sin tjänst (som en del av tiden för kompetensutveckling) eller om institutionen tar betalt för externa uppdrag, hur mycket det i så fall ska kosta och hur det rent administrativt ska hanteras. Idag saknas ofta en vägledning för den enskilde om hur detta ska gå till.

Uppdragsutbildningar måste alltid hanteras av Avdelningen för uppdragsutbildning (LUCE), men enstaka föreläsninguppdrag och andra uppdrag är något som hanteras på institutionsnivå. En del lärare kanske är ovana eller inte särskilt bekväma med att ta betalt för externa uppdrag. Det kan därför vara bra att det finns principer och beräkningar fastställda av institutionen att hänvisa till vid externa kontakter. Som ett led i att stärka samverkan är det viktigt att utveckla en institutionsgemensam hållning för när och hur vi ska ta betalt för externa uppdrag.

Att diskutera:

Tre exempel som representerar olika dilemman och förhållnings-sätt:

Du har genomfört en fallstudie inom en kommun där du har intervjuat medarbetare och chefer inom flera förvaltningar. Du blir inbjuden att komma och berätta om din forskning på en medarbetardag och det blir väldigt uppskattat. Veckan efter blir du uppringd av en chef inom en annan kommun som också vill att du kommer till deras medarbetardag. Första gången tog du inget betalt eftersom de hade ställt upp med sin tid och sitt engagemang. Du förstår att den andra kommunen också förväntar sig en kostnadsfri föreläsning, men samtidigt vet du att det kommer att ta minst en arbetsdag i anspråk. Vad bör man som forskare göra i den här situationen? Vilka skäl finns det för och mot olika alternativ?

I ett samtal på jobbet om externa uppdrag hävdar en kollega följande: "Jag skulle aldrig ta betalt för en föreläsning om min forskning för en organisation inom offentlig sektor. Det är ju skattebetalarna som betalar min lön och det är bara onödigt att flytta runt pengarna. Men jag skulle aldrig föreläsa gratis för ett privat, vinstdrivande företag." Är det här ett rimligt påstående? Varför/varför inte?

En ideell förening har hört av sig och bjudit in dig till deras årsmöte för att berätta om ett forskningsprojekt som du nyligen har avslutat. Föreningen har inga möjligheter att betala för föreläsningen, men är väldigt angelägen och menar att dina kunskaper skulle vara ytterst värdefulla för föreningen. Hur bör en sådan här förfrågan hanteras? Vilket ansvar har den enskilda läraren kontra institutionen/universitetet att hantera förfrågningar av det här slaget?

Hinder för samverkan handlar inte bara om resurssättning, utan också om hur institutionerna och universitetet som helhet värderar den samverkan som sker. Kartläggningen av fakultetens samverkan visade att en del lärare upplever att samverkan inte riktigt räknas i det rådande karriär- och meriteringssystemet. Samverkan tar tid – tid som kunde ha använts till att skriva ytterligare publikationer i vetenskapliga tidskrifter och som har ett mer direkt värde i den rådande incitamentsstrukturen. Även

andra studier¹⁰ lyfter fram att nuvarande karriärsystem inte främjar samverkan, utan till och med kan motverka den. Samtidigt lyfts samverkan fram som en allt viktigare strategisk fråga för lärosäten. På en del håll efterfrågas en diskussion om samverkan som meritvärde och hur samverkansskicklighet kan definieras och värderas. Författarna till boken *Samverkansskicklighet* betonar att det handlar om samarbetsförmåga och förmåga att respektfullt kunna anpassa sig till olika perspektiv och uttrycks-sätt. Samverkansskicklighet inkluderar även förmåga att åstadkomma resultat som är värdefulla för både egna och samarbetspartners intressen, men resultaten bör även knyta an till lärosätets strategier och bidra till samhället. En möjlig slutsats är att samverkansskicklighet inte handlar om att samverka för samverkans skull, utan för att den ska addera ett mervärde.

Att diskutera:

- Nedan presenteras ett par tankar kring samverkansskicklighet hämtade från intervjuer om samverkan.
 - * "Alla lärare måste vara bra på att forska och utbilda, men alla måste inte vara bra på samverkan."
Är detta ett rimligt påstående? Varför, varför inte?
 - * "Det är sällan man får uppmuntran för sina samverkansinsatser. Vi hamnar lätt i forskningsvärderingarna och i forskningsargumenten. Man kan till och med skämmas för att man lägger för mycket tid på samverkan."
Känns detta igen eller finns det helt andra erfarenheter?
- Hur värderas samverkan idag? Behöver vi ändra något i rådande incitamentsstruktur?
- Vad innebär samverkansskicklighet, vilka olika beståndsdelar kan det rymma?

10. Bjursell, C., Dobers, P. & Ramsten, A-C (2016). *Samverkansskicklighet – för personlig och organisatorisk utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

STÖDFUNKTIONER INOM LUNDS UNIVERSITET – HÄR KAN DU FÅ STÖD OCH HJÄLP I FRÅGOR SOM RÖR SAMVERKAN¹¹

- *Avdelningen för samverkan:* Ger stöd och bidrar med koordinering av komplexa, fakultetsövergripande projekt och strategiska samverkansplattformar som inkluderar externa parter. Avdelningen ger också stöd gällande projektfinansiering och nya finansieringsmodeller, i huvudsak finansiärer såsom VINNOVA, MISTRA, Formas, Energimyndigheten samt viss EU-finansiering. De tillhandahåller dessutom stöd i frågor som rör forskningskommunikation, utvärdering av samverkan och forskningens genomslag i samhället.
- *Avdelningen för uppdragsutbildning, LUCE:* Som lärare, forskare eller administratör vid Lunds universitet kan du vända dig till LUCE för en mängd olika uppdragsutbildningstjänster, från projektidé till ekonomisk uppföljning och utvärdering. Avtal och fakturering ska alltid gå via LUCE. LUCE arbetar också med att projektleda uppdragsutbildningar och ger ofta stöd åt deltagare och håller koll på vad som behöver hanteras inför, under och efter en utbildning.
- *LU Innovation:* Ger stöd åt studenter och forskare med idéer och forskningsresultat som kan utvecklas till en produkt, tjänst eller en metod som bidrar till att hantera utmaningar och problem i samhället. LU Innovations uppdrag är att se till att forskning och kunskap vid Lunds universitet, kommer samhället till nytta och bidrar till en hållbar tillväxt.
- *Sektion kommunikation och fakultetens forskningskommunikation:* Arbetar med att sprida forskning via media och publika event, typ Debatt i Lund och Framtidsveckan. Tillhandahåller råd och stöd om hur man når ut med sin forskning, via pressmeddelanden, nyhetsbrev, film, sociala medier med mera.
- *Avdelningen Juridik:* bistår med mallar för avtal som kan reglera olika samverkansformer samt vid behov juridisk granskning av avtal.
- *Avdelningen för alumrelationer och arbetslivssamverkan:* Jobbar med att skapa relationer till dem som har studerat vid Lunds universitet. Relationerna byggs genom nyhetsbrev, nätverkande- och karriärevents, genom att bjuda in alumner att bli mentorer och gästföreläsa samt genom events runt om i världen, där alumnerna befinner sig.

11. Det finns även fler avdelningar och funktioner som kan ge stöd till samverkan (till exempel Avdelningarna för Donatorrelationer och Forskningsservice), vilket du kan läsa mer om på Medarbetarwebben.

LÄSTIPS TILL DIG SOM VILL VETA MER OM SAMVERKAN

- Berg, M., Fors, V. & Willim, R. (2018). *Samverkansformer. Nya vägar för humaniora och samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Bienenstock, A., Schwaag Serger, S., Benner, M., Lidgard, A. (2014). *Utbildning, forskning och samverkan. Vad kan svenska universitet lära av Stanford och Berkeley?* Stockholm: SNS förlag.
- Bjursell, C., Dobers, P. & Ramsten, A-C (2016). *Samverkansskicklighet – för personlig och organisatorisk utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Brechensbauer, A., Grafström, M., Jonsson, A. & Klintman, M. (2019). *Kampen om kunskap. Akademi och praktik*. Stockholm: Santérus förlag.
- Knaggård, Å., Slunge, D., Ekbom, A., Göthberg, M. & Sahlin, U. (2019). *Researchers' approaches to stakeholders: Interaction or transfer of knowledge? Environmental Science and Policy, 97, 25–35*.
- Kullberg, K., Laanemets, L. & Gegner, H. (2019). *Gemensamt kunskapssökande bland socialsekreterare i socialtjänsten och lärare och forskare vid universitet. Förutsättningar, möjligheter och utmaningar*. (Research Reports in Social Work; Vol. 2019, Nr. 1). Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Perez Vico, E., Hellström, T., Fernqvist, N., Hellsmark, H. & Molnar, S. (2014). *Universitetets och högskolors samverkansmönster och dess effekter* (Vinnova Analys VA, 2014:09). Stockholm: Vinnova.
- Simonsson, C. & Hahn, C. (2020). *Samhällsvetenskapliga fakultetens samverkan med omvärlden. Kartläggning och analys*. Lund: Lunds universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten.
- SUHF:s expertgrupp för samverkan (2018). *Lärosätenas samverkan med det omgivande samhället – utgångspunkter och principer*. Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF).
- Vandael, K., Dewalee, A., Buysse, A. (2018). *Guide to co-creation*. Accomplishh. Hämtad från: <https://www.accomplishh.eu/publications-and-deliverables>

